

Med dobrimi znanci.

Črtica. Spisal E. Gangl.

ako prav zložno in udobno obrnjeno proti toplemu solncu leži mojega prijatelja trtje — njegov Vinomer. Lep kos zemlje je to! Polno zdravih sokov se pretaka po nji, ki šinejo, kadar zavejejo tople pomladne sape, v korenine ter se dvignejo po ponižni trti, privezani h kolu, da jo napojé s svežim mozgom od tal do vrha. Potem se začno napenjati po nji speča očesa, iz katerih se razvijejo široki, zeleni listi, ki jo odenejo od vseh strani z novo, nežno opravo.

Nič se ne čudim očaku Noetu, da je legel v hlad vinske trte ter se vdal opojnim sanjam v njega objetju.

Ali še lepše je, sanjati med dobrimi znanci, tam med ogromnimi, z železnimi obroči okovanimi sodi v prijateljevi zidanici na Vinomeru! Še lepše je, ko odbije prijatelj čep, da brizgne v gostem, tankem curku v majoliko zlata tekočina, ki se zaiskri v solnčni luči, kakor bi vrgel vanjo pest zatega prahu! Ali najlepše je, ko dvigne prijatelj polno majoliko proti obokanemu stropu in mi reče z zadovoljnim obrazom in toplim glasom: »Na, pij, izpij to-le kapljico, ki jo je rodila ta moja dobra zemlja, zemljica!«

In če človek nagne majoliko in jo izprazni v dolgem, žejnem požirku, da začutiš, kakor da bi ti ogenj zakrožil po žilah — ali veste, kako se čutita takrat gospodar in gost veselega, zadovoljnega in hvaležnega z zdravimi sokovi prepojeni zemlji? Kako se čutita takrat zavisnega od črne zemlje! Kako se čutita takrat vznesenega nad črno zemljo!

In to je v mojem počitniškem programu, da kreneva vsaj enkrat s prijateljem tja gori v njegovo goro. Tam se razgovarja človek vse drugače in vse lažje nego doma na klopi pred hišo ali zvečer ob luči za mizo. Tam se razvozljajo jeziki in se odpro srca, in navdušenje se zbudi in vzdrami strune, razpete v duši, da se oglase v stari belokranjski popevki:

Nikaj na svetu lepšega ni
nego je trta, kada rodi.
Hej, kume moj dragi, sad se napij,
dugo nas ne bo, sad se ga vžij!

* * *

Vroče je bilo in soparno, ko smo šli popoldne na Vinomer: gospodar, prijatelj Janko in jaz.

Vroče je bilo in soparno! Ustavili smo se vsakih deset korakov in pogledali drug drugega, češ, tam-le bo hlad, tam-le nam bo ugodnejše!

In že nas je gledala z gore zidanica. Kakor velike, črne oči so gledala proti nam na belo cesto zapahnjena okna . . . Kakor zelena preproga se nam je zdelo iz dalje trtje, obkrožujoče beli hram. Ali čim bliže smo prihajali, tem jasneje so se pred nami črtale konture narezanega trtnega listja, ki se je bilo pobesilo proti tlom, zakaj popoldan je bil vroč in soparen.

Pobesilo se je bilo proti tlom ter krilo pod seboj velike, težke grozde, katerih jagode so se že debelile, rumenile, rudečile in črnele. Izpod listja je cvrlil čriček, kličeč vinogradnikom: »Črn — bel, črn — bel! . . .«

To se pravi: »Kmalu pride čas, ko bo treba oprtati brente in priviti stiskalnico in pripraviti posodo, da jo boš, Belokranjec, napolnil s ponižnega trtja ognjenim sokom!«

Po strani sem pogledaval prijateljavinogradnika in videl sem, kako mu je sevalo z lica veselje, kako so se mu zaiskrile oči, kakor bi jih bilo zaplulo nekaj rosnega in ognjenega obenem . . .

Dospeli smo do zidanice, in težak ključ je poškrilpal v železnih vratih, ki jih je odprl gospodar na stežaj. Venkaj iz kleti, iznad sodov se je usul težak, po vinu vonjajoč vzduh, ki smo ga slastno vsrkavali vase, kakor da bi vonjali pomladne vijolice.

Naši pogledi so vzplavali po trtju, ki se je razprostiralo pred nami. V ravnih vrstah so se vzpenjale ob kolih trte in se jih oprijemale kot slabotne device. »V tej-le zemlji leže moji žulji, žulji mojih rok, moje skrbi in nade, moje veselje in moj strah«, je izpregovoril gospodar. »V tej-le zemlji in v teh trtah je moja radost, in moj up je tam gori, nad tem jasnim nebom, nad tem veličastnim obokom, ki sloni na zemlji, ki ga je poveznil nanjo oče nebeški!«

Naši pogledi so plavali po trtju in so vzplavali dalje tja po belokranjski zemlji, ki se je širila pred nami v vsej svoji ponižnosti in osamelosti. Ravne njive so ležale pred nami, šumeče loze so zelele pred nami, srebrna Kolpa se je vila daleč pred nami ob položnih gričih in med bogatimi steljniki in travniki. Kot brze ptice so plavali naši pogledi nad slokim stolpom metliške cerkve, ki je kot živo hrepenenje kipela proti nebu, ter se končno ustavili ob obmejnih gorah, na katerih se je topila sinjost nebeškega stropa. Blizu in

daleč pa so nas obkrožale vinske gorice, prekopane in presajene z mladim, zdravim trtjem, ki naj kot pleteni bič izžene od tod bedo in glad, ponižnost in osamelost, ki leži kot mora na belokranjskih tleh!

Molčali smo nekaj hipov vsi trije. Otožnoveselo čuvstvo nas je bilo prevzelo . . .

Na tratini za zidanico je že prasketal ogenj in se sesedal v kup žerjavice. Gospodarjev hlapec je belil tolstega janjca, da nam ga speče na lesenem ražnju. Po cesti od sosednje vasi je prišla trojica znanih kmetiških mož, ki so dospeli, da nam pomagajo pri jedi in pijači.

»Bog blagoslovi!« vzkliknejo vsi obenem.

Prijatelj - gospodar natoči majoliko, jo postavi na krožnik in položi nanj ključ svojega hrama. Obrne se k meni in reče: »Prijatelj! Evo ti dobrodošlice! Rad te imam, in drag si mojemu srcu. S tabo je strnjen košček moje mladosti . . . Evo ti vina iz moje kleti. Staro je in nepokvarjeno — glej, to ti je slika mojega prijateljstva! Evo ti ključa! Kadarkoli hočeš — po dnevi ali po noči, drevi ali davi — vzemi ga, tvoj je tako, kakor je moj! A sedaj pij! Pa da ne boš živel sam, Bog te poživi z mojo ženo!«

Verjel sem njegovim odkritosrčnim besedam, in nekaj resnega me je navdalo. A predno sem izpil dobrodošlico, sem prijatelja dostojno zahvalil . . .

Majolika je naglo krožila od ust do ust in silila srce na jezik. Iz zidanice je prihajal vonj pečenega janjca ter nas vabil, naj pridemo bliže. In šli smo tja in posedli po travi. Vsak si je urezal kos rumene pečenke in zamakal slastno jed s starim vinom, ki ga je natakal gospodar v čaše.

* * *

S prijateljem sva stopila v sobo nad kletjo. Tam mi je pokazal staro knjigo, kamor je zapisal svoje ime vsak, kdor je kdaj bil na Vinomeru. Naglo sem prelistal knjigo, čital podpise in to, kar je vsak pripisal svojemu imenu. Bili so to dobri in slabi verzi . . . A ker je lažje pisati slabe nego dobre verze, zato sem tudi jaz napisal par slabih vrstic ter se tako ovekovečil v kroniki vinomerskih pivcev. Zapisal sem nekaj o poštenosti in odkritosrčnosti. In ko je prečital prijatelj moje vrstice, je dejal: »Res je tako! Poštenih ljudi je čimdalje manj!«

Nič mi bolj ne prija kakor to, če govori človek resnico. Zato sem odgovoril prijatelju: »Da! Slepništvo in oholost se plazita okolo

nas kakor smrad z gnojišča. Visoko višeta nos, da se človeku gabi v dno duše, da ju še zaničevati ne more!»

»In koga misliš?» me vpraša prijatelj.

»Sleparstvo in oholost in laž.«

»No, da! Razumem . . . Ali, ali . . .«

»E, moj Bog! Saj vendar veš, da so to ljudje — no, ljudje so, ki hodijo po zemlji in te grizejo v pete, da tolikokrat ostaviš njih bližino in pohitiš semkaj na Vinomer in piješ in jih zaničuješ...« Umolknil sem za trenutek, potem pa sem dodal: »A jaz jih morda še bolj nego ti!« —

Prijatelj me je krepko prijel za roko. Čutil sem, kako se mu je tresla. Potem mi je dejal: »Pojdi, greva pit!«

In prav je bilo, da sva šla, zakaj tisti, ki so ostali zunaj, so se že jezili, rekoč: »Lep gospodar je to, ki ostavlja svoje goste!«

Pa ta očitek je bil izrečen v šali. Prijatelj je to razumel. Za odgovor in v opravičilo je vzel majolko v roko, se postavil v sredo našega kroga in začel govoriti: »Dragi prijatelji! Od srca me veseli, da ste prišli semkaj, kjer pijemo in se radujemo. A lahko bi se nam očitalo do sodnjega dneva, da se ne spominjamo nje, ki nas je rodila in odgojila, do katere neminljivo ljubezen so nam vcepili v srca že v detinskih letih, da se ne spominjamo — slovenske domovine! Da bi se dvignila njena blaginja, da bi se razlila po njej luč svobode, napredka in prosvete! Zato dvigam svojo čašo ter vas pozivljem, da zakličete z menoj vred: Bog poživi našo lepo slovensko domovino!«

Vsi smo vstali, vsi smo se odkrili, vsi smo zaklicali enoglasno: »Bog poživi našo lepo slovensko domovino!«

In v hipu so bile vse čaše izpraznjene do dna.

Književne novosti

Dr. Franz Tetzner: Die Slawen in Deutschland. Beiträge zur Volkskunde der Preussen, Litauer und Letten, der Masuren und Philipponen, der Tschechen, Mährer und Sorben, Polaben und Slowinzen, Kaschuben und Polen. Von . . . Mit 215 Abbildungen, Karten und Plänen, Sprachproben und 15 Melodien. Braunschweig, Vieweg und Sohn 1902. 518 + XX. Cena: 18 K. — Pri vsakem izmed naštetih plemen govori pisatelj o njih današnjem in nekdanjem jezikovnem okrožju ter polaganem germanizovanju, o njih povestnici, o osnovi njih vasi in naselbin, o njih nošah, šegah, vražah, godbi, petju, praznikih, rekih in pregovorih. Razpravo o vsakem plemenu konča